

PROCEDURA WPROWADZANIA ZMIANY W ZAKRESIE HOSPITACJI

Reformowanie polskiej szkoły nie może odbywać się bez reformowania zasad, metod i form sprawowania nadzoru pedagogicznego. Nie można też mówić o badaniu jakości pracy szkoły bez pełnego wykorzystania efektów uzyskanych po przeprowadzeniu wszystkich form nadzoru.

W celu zdobycia i wykorzystania pełnej wiedzy o szkolnej rzeczywistości dla rozwoju szkoły oraz dla wykonania zadań wynikających z przepisów prawa (np. rozp. MEN z dn. 13.08.1999 r. w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru...) **dyrektor powinien** podjąć następujące czynności:

1. Badanie wyników dydaktycznych,
2. Hospitacje,
3. Kontrola i analiza dokumentacji,
4. Gromadzenie i analizowanie innych informacji lub wyników badań (np. ankietowych) dotyczących spraw wychowania, relacji między klientami szkoły, rozeznania sytuacji rodzinnej, losów absolwentów itp. ...

Według mnie bardzo ważna forma nadzoru pedagogicznego dyrektora szkoły jest hospitacja. Polega ona na odwiedzeniu nauczyciela podczas zajęć z uczniami, dokonanie bezpośredniej obserwacji tychże, analizie i ocenie elementów procesu dydaktyczno - wychowawczego w celu ich doskonalenia.

W praktyce szkolnej wykorzystywane są różne rodzaje hospitacji.

Ze względu na obszar obserwacji prowadzone są 2 rodzaje hospitacji:

- całościowe - wymagają precyzyjnych narzędzi, a przede wszystkim dużego doświadczenia hospitującego,
- wycinkowe - mają precyzyjnie zakreślony obszar obserwacji w czasie zajęć; wymagają doboru specyficznych narzędzi, wspomagających obserwację.

Najczęściej stosowane są hospitacje wycinkowe. Wymagają one intensywnej pracy własnej dyrektora m.in. przygotowanie odrębnych narzędzi.

Procedura hospitacji:

1. **Rozmowa przedhospitacyjna** – obejmuje określenie zakresu zainteresowań hospitującego zgodnie z wcześniej ustalonym planem hospitacji,
2. **Hospitacja właściwa** – bezpośrednia obserwacja zajęć, połączona z zapisem spostrzeżeń w przygotowanej karcie hospitacji,
3. **Analiza uzyskanych informacji** – polegająca na interpretacji uzyskanych danych,
4. **Rozmowa pohospitacyjna obejmuje:**
 - dokonanie samooceny zajęć przez nauczyciela,
 - dokonanie oceny zajęć przez hospitującego,
 - przekazanie rad, wskazówek, pomysłów, zaleceń
 - dokumentowanie odbytej hospitacji (wpis do dziennika lekcyjnego, podpisanie przez nauczyciela kart hospitacji).

W związku z taką procedurą hospitacji dyrektor powinien skompletować następujące dokumenty;

1. **Plan hospitacji** (tematyka, cele, harmonogram hospitacji)
2. **Arkusze obserwacji** zajęć – notatki dokumentujące spostrzeżenia.

Przy hospitacji wycinkowej stosuje się dwa rodzaje arkuszy obserwacji:

- a) arkusz ewaluacyjny (wartościujący) – zawierający opis spodziewanych zachowań uczniów i nauczyciela oraz skalę ich wartościowania,
- b) arkusz statystyczny – zawierający listę przewidywanych zachowań uczniów, nauczyciela, które mają wpływ na efekty działań w wybranym obszarze.

3. **Arkusz rozmowy** – zestaw pytań jakie hospitujący zada podczas rozmowy pohospitacyjnej.

Proponuje następujące narzędzia:

KARTA HOSPITACJI

I. Rozmowa przedhospitacyjna:

1. Przypomnienie zaleceń z poprzedniej hospitacji,
2. Cele hospitacji:
3. Imię i nazwisko nauczyciela:
4. Przedmiot:
5. Klasa:
6. Data hospitacji:
7. Temat lekcji:
8. Cele lekcji:

II. Obserwacja lekcji:

Organizacja lekcji, rozmieszczenie lekcji w czasie, ład zewnętrzny lekcji	
Realizacja celów, metody pracy, tempo pracy	
Formy organizacji pracy uczniów	
Dobór środków dydaktycznych	
Postawa i kompetencje Nauczyciela, relacje nauczyciel – uczeń, ocenianie	

III. Rozmowa pohospitacyjna:

1. Uwagi nauczyciela na temat przeprowadzonej lekcji,
2. Uwagi dyrektora:
3. Zalecenia:

Podpis nauczyciela

ARKUSZ OBSERWACJI LEKCJI			
Hospitujący		Szkoła	
Przedmiot			
Klasa	Liczba uczniów	Chłopcy	Dziewczynki
Data			
Temat lekcji			
<p>SKALA OCEN:</p> <p>6 – wiele dobrych właściwości, niektóre z nich wybitne, 5 – dobre cechy, bez braków, 4 – poprawnie, 3 – występują pewne uchybienia, 2 – wiele braków, 1 – zła</p> <p>JAKOŚĆ NAUCZANIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompetencje nauczyciela: znajomość zagadnienia, komunikatywność, opanowanie, stosowanie metod aktywizujących, równe traktowanie uczniów, pochwały, wyjaśnianie, odpowiadanie na pyt. uczniów • planowanie: wykorzystanie czasu lekcji, różnicowanie stopnia trudności, oraz tempa, jasne cele • zadania: celowość, indywidualizacja, zróżnicowanie, • oceniać: sprawiedliwe, z pełnym uzasadnieniem, wstawianie ocen na bieżąco z informacją o postępach lub brakach... • działania grupowe: podział na grupy, zachęcanie do współpracy... • pomoce dydaktyczne: dobór, wykorzystanie, przestrzeganie zasad bezpiecznej pracy <p style="text-align: right;">OCENA:</p>			

ARKUSZ PYTAŃ DO OCENY PRZEJRZYŚCISCI LEKCJI

Pytanie	Odpowiedź	
	Tak	Nie
1. Czy nauczyciel podał temat i cele zajęcia?		
2. Czy dał uczniom wystarczająco dużo czasu na ćwiczenia?		
3. Czy nauczyciel sprawdzał zrozumienie tematu?		
4. Czy stawiane pytania były jasne i precyzyjne?		
5. Czy lekcja została podsumowana?		
6. Czy uczniowie wnieśli nowe umiejętności?		
7. Czy zadana praca domowa była celowa?		

ARKUSZ SAMOOCENY LEKCJI

A. Oceń swoje przygotowanie do lekcji.

1. Sformułowanie tematu, zgodności tematu z planem dydaktycznym
2. Operacyjność celów lekcji (jasność i wymierność)
3. Znajomość treści materiału nauczania przewidzianego na daną lekcję, aktualność własnej wiedzy
4. Metodyczne przygotowanie środków dydaktycznych
5. Dobór i przygotowanie środków dydaktycznych
6. Własne psychofizyczne nastawienie do lekcji, samopoczucie

B. Oceń sprawność wykonywania zaplanowanych czynności własnych

1. Informacyjnych,
2. Motywacyjnych,
3. Naprowadzających,
4. Kontrolno – korekcyjnych,
5. Stosunek do uczniów, opanowanie i zrównoważenie, obiektywizm i poczucie sprawiedliwości.

C. Oceń zachowanie i czynności uczniów:

1. Przygotowanie uczniów do lekcji, ich gotowość (motywacja) do wykonywania zadań lekcji,
2. Zainteresowanie treścią i przebiegiem lekcji, koncentracja uwagi,
3. Aktywność odtwórcza uczniów,
4. Aktywność twórcza (samodzielność, pomysłowość i oryginalność),
5. Nabywanie umiejętności i sprawności w toku wykonywania zadań, uczenie samokontroli,
6. Wysiłek psychofizyczny uczniów, stopień wykorzystania ich możliwości poznawczych,
7. Uczenie umiejętności współdziałania uczniów,
8. Samodyscyplina uczniów.

D. Oceń uzyskane wyniki dydaktyczno – wychowawcze:

1. Opanowane przez uczniów informacje, pojęcia, definicje, reguły,
2. Nabyte umiejętności poznawcze (obserwowania, myślenia, uczenia się),
3. Nabyte lub rozwinięte umiejętności wykonywania zadań praktycznych,
4. Kształtowanie elementów postaw (zachowań społeczno – moralnych).

ARKUSZ OBSERWACJI ZAJĘĆ KSZTAŁCENIA ZINTEGROWANEGO

Szkoła:

Klasa: Oddział: Temat zajęć:

Nauczyciel:

Opis wskaźnika	Przykłady dobrej praktyki	Realizacja wskaźnika w skali od 1 do 4	Spostrzeżenia
<p>Obszar: PROCES LEKCYJNY Standard II KLIMAT</p> <p style="text-align: center;">1.</p> <p>Szkoła jest bezpieczna i funkcjonalnie zorganizowana</p>	<p>a) Pomieszczenia szkoły są estetyczne i funkcjonalnie zorganizowane warunkujące organizację zajęć</p> <ul style="list-style-type: none"> – funkcjonalne meble – przydatne środki dydaktyczne – miejsce do zajęć ruchowych – materiały wykorzystywane do zajęć są łatwo dostępne dla ucznia <p>b) Szkoła dba o jakość relacji interpersonalnych: nauczyciel – uczeń</p> <ul style="list-style-type: none"> – uczniowie śmiało zadają pytania – nauczyciel wyzwala samodzielność uczniów – nauczyciel wspiera wiarę ucznia we własne siły uczeń – uczeń – na zajęciach panuje dobra atmosfera – nauczyciel zachęca uczniów do współpracy – uczniowie chętnie współpracują ze sobą 		
<p>STANDARD III Realizacja zadań w zakresie nauczania – uczenia się</p> <p style="text-align: center;">1.</p> <p>Nauczyciel podejmuje świadome działania motywujące uczniów do nauki</p>	<p>a) Zadania stawiane uczniom są dostosowane do ich możliwości</p> <ul style="list-style-type: none"> – nauczyciel różnicuje stopień trudności zadań przydzielonych poszczególnym uczniom – nauczyciel docenia wysiłek uczniów na zajęciach – nauczyciel wyraża w sposób pozytywny oczekiwania wobec uczniów uwzględniając ich możliwości <p>b) Efekty pracy uczniów są wykorzystywane w toku zajęć</p> <ul style="list-style-type: none"> – nauczyciel ocenia pracę uczniów zgodnie z zasadami przyjętymi w WSO <p>c) Nauczyciel ocenia wysiłki i udział uczniów na zajęciach</p> <ul style="list-style-type: none"> – nauczyciel udziela uczniom zwrotnej informacji o efektach i pracy <p>d) Nauczyciel dba o urozmaicone formy pracy z uczniem</p> <ul style="list-style-type: none"> – nauczyciel dba o urozmaicone formy pracy z uczniem w czasie realizacji zajęć – nauczyciel trafnie dobiera środki dydaktyczne do realizowanych zajęć 		
<p style="text-align: center;">2.</p> <p>Szkoła dba o efektywność procesu nauczania – uczenia się</p>	<p>a) Nauczyciele znają możliwości i umiejętności uczniów</p> <ul style="list-style-type: none"> – język jakim nauczyciel zwraca się do uczniów uwzględnia ich dodatkowe potrzeby – nauczyciel szybko reaguje na potrzebę pomocy dziecku – nauczyciel wspiera aktywność dzieci w zabawie – nauczyciel wykorzystuje sytuacje do stymulowania sprawności językowych – nauczyciel odwołuje się do sytuacji i doświadczeń z życia dziecka – nauczyciel stosuje dodatkowe wyjaśnienia i materiały dla uczniów o specyficznych potrzebach <p>b) Nauczyciele dbają o efektywne wykorzystanie czasu zajęć</p> <ul style="list-style-type: none"> – proces nauczania – uczenia się jest efektywnie zorganizowany – organizacja zajęć uwzględnia integrację różnych edukacji – organizacja procesu dydaktyczno-wychowawczego uwzględnia zajęcia ruchowe – każde przemieszczenie się uczniów odbywa się szybko i sprawnie – nauczyciel stosując demonstrację bawi się z dziećmi 		

	<p>c) Nauczyciele dostosowują czas pracy uczniów do ich potrzeb i możliwości</p> <ul style="list-style-type: none"> – nauczyciel wskazuje na istnienie różnorodnych sposobów uwzględnienia rozwiązania problemu – nauczyciel dostosowuje czas pracy i przerw uczniów do ich potrzeb i możliwości – nauczyciel odwołuje się do sytuacji i doświadczeń z życia ucznia – atmosfera w klasie spokojna i życzliwa <p>d) Ocenianie pomaga uczniom w samodzielnym planowaniu nauki</p> <ul style="list-style-type: none"> – sposób formułowania oceny dostarcza uczniom informacji o ich osiągnięciach – ocena zachęca uczniów do samodzielnego wyboru sposobu wykonania zadania – uczeń podejmuje próbę samodzielnego wykonania przydzielonych mu zadań 		
<p>3. W procesie nauczania - uczenia się uwzględniane są indywidualne możliwości i potrzeby uczniów</p>	<p>a) Nauczyciele dostosowują formy i metody pracy do indywidualnych możliwości i potrzeb uczniów</p> <ul style="list-style-type: none"> – wszyscy uczniowie mogą w pełni uczestniczyć w zajęciach – nauczyciel różnicuje stopień trudności zadań – nauczyciel stosuje dodatkowe wyjaśnienia 		

KRYTERIA OCENY STANDARDU

Ocena „1” oznacza:

- *Refleksja*: na poziomie jednostkowym; indywidualna wizja i pomysły na rozwiązanie problemów,
- *Komunikacja*: w jedną stronę,
- *Działania*: jednostkowe, każdy nauczyciel podejmuje we własnym zakresie,
- *Postawy*: „jestem nauczycielem” – ja organizuję pracę, rozwiązuję problemy, odpowiadam za jakość.

Ocena „2” oznacza:

- *Refleksja*: ponadjednostkowa, formułuje się i nazywa problemy szkoły wymagające rozwiązania,
- *Komunikacja*: w jedną stronę,
- *Działanie*: jednostkowe lub doraźne,
- *Postawy*: „jesteśmy nauczycielami”, musimy rozwiązywać pewne problemy szkoły; dominują postawy reaktywne.

Ocena „3” oznacza:

- *Refleksja*: ponadjednostkowa, poparta świadomym poszukiwaniem informacji
- *Komunikacja*: w dwie strony,
- *Działanie*: planowane rozwiązania problemów na poziomie szkoły, próby wdrażania rozwiązań zorientowanych na proces,
- *Postawy*: „mamy klientów”, liczymy się z ich oczekiwaniami; postawy aktywne.

Ocena „4” oznacza:

- *Refleksja*: ponadjednostkowa, oparta na diagnozowaniu pracy szkoły,
- *Komunikacja*: w dwie strony,
- *Działania*: ukierunkowane na procesy zachodzące w szkole, próby wdrażania rozwiązań systemowych połączone z ewaluacją działań,
- *Postawy*: „jestem członkiem zespołu”; postawy proaktywne.